

Alojz Ihan
KARANTENA

Ljudje z ladje

Ladja za križarjenje Diamond Princess je 20. januarja 2020 zapustila japonsko пристanišče Yokohama in se z 2666 potniki ter 1045 člani posadke odpravila na krožno pot ob obali jugovzhodne Azije. Med postankom v Hongkongu 25. januarja se je z ladje zaradi zdravstvenih težav izkrcal osemdesetletni potnik. Imel je vnetje pljuč. 1. februarja so potnika testirali na novi koronavirus, ki se je pred kratkim, v decembru 2019, pojavil v kitajskem mestu Wuhan in tam povzročil dotlej neznano epidemijo virusnih pljučnic.

Test je bil pozitiven! Isti dan so japonske oblasti za ladjo uvedle karanteno. Diamond Princess se je nato 3. februarja morala zasidrati pred matičnim pristaniščem Yokohama, oblasti so ji prepovedale vstop v pristanišče, potnikom in posadki pa so prepovedali izkrcanje z ladje. Nato je ladijsko osebje potnikom ukazalo, naj ostanejo v svojih sobah in jih odpirajo samo ob pozivu, da prevzamejo pladnje s hrano, nastavljene pred njihova vrata. Ves svet je od tistega dne začel spremljati dramo potnikov, ki so iz ogledovalcev južnoazijskih pristaniških mest v trenutku postali zaporniki v samicah, ki jih je na televizijskih ekranih opazoval ves svet. Epidemiologi so s televizijskimi voditelji razpravljali, kako tvegano je zapreti okužene in neokužene potnike na isto ladjo, na kateri ima resda vsak svojo sobo, a po drugi strani vsi dihajo zrak, ki jim ga dovaja ista naprava za centralno prezračevanje. Humanitarci so razpravljali, kako nepravilno

je prepovedati potnikom odhod na obalo, kjer bi v drugačni karanteni imeli manj možnosti, da se okužijo z neznanim virusom. Japonske oblasti pa so se še bolj bale splošne panike, ki bi nastala, če bi potniki z ladje Diamond Princess prišli na obalo. Do 1. marca, ko je bila ladijska karantena odpravljena, je na ladji zbolelo 712 potnikov, umrlo jih je štirinajst.

Vzporedno z dramo na ladji Diamond Princess, ki jo je spremljal ves svet, se je na majhnem otočju Iles du Frioul v bližini Marseilla odvijala še ena, mnogo bolj zasebna drama dvanajstmetrske jadrnice Marissa, ki jo je na poti iz Barcelone v Marsejskem zalivu zajel mistral. Dejstvo, da zimski ali pomladanski mistral ni šala, dobro pozna vsakdo, ki je na lastni koži občutil mrzle in kot britev ostre sunke tega vetra, ki se z Atlantika v Biskajskem zalivu zažene po nižavju severno od Pirenejev in nato prek Toulousa in Montpelliera trešči v Marsejski zaliv. Zelo neprijetno je že, če se človek sprehaja ob obali, ko se vanj upre mistral. Takrat se kljub temu, da ima vetrovko zapeto do vratu, počuti kot gol in premražen novorojenček, ki je pravkar privekal na svet. Neprijetnost pa postane srhljivka, če trije amaterski pomorščaki sedijo na krmi jadrnice, ki jo kot orehovo lupino premetava razpenjeno morje zloglasnega marsejskega mistrala.

Po skoraj celonočni borbi z mistralom je Marissi v zgodnjih jutranjih urah uspelo prečiti Marsejski zaliv in vpluti v pristanišče Port du Frioul, ki leži

zgolj nekaj kilometrov od Marseilla v zaklonu med otočkoma Pomègues in Ratonneau. Čarobni prehod z razpenjenega morja s štiri- in petmetrskimi valovi v mirno vodo zavarovanega pristanišča pa treh pomorščakov ni navdal z opaznim navdušenjem. Skoraj enako negibno, kot so se moške med neurjem oklepali krmila in mrzlih ladijskih držal, da jih ni pometalo po krmi ali v morje, so vztrajali do trenutka, ko se je jadrnica približala pomolu. Šele takrat sta dva mornarja nenadoma oživela, naglo skočila na bok jadrnice in spustila zaščitne bokobrane, da se je plovilo mehko prislonilo na pomol. Zatem sta se možakarja pognala čez ograjo in uredila privez. Ko je jadrnica obmirovala, so jo še nekaj minut neslišno in negibno opazovali, potem pa so se brez besed in na smrt utrujeni umaknili vsak v svojo kabino in izmučeni zaspali.

Prebudili so se na boku, jadrnica je bila nagnjena in je skoraj ležala na pomolu, zunaj pa se je slišalo razburjeno kričanje. Medtem ko so naši utrujeni junaki globoko spali, je mistral narinil vodo v pristanišče, da se je gladina morja dvignila za več kot poldrugi meter in skoraj zalila pomol. Narinjena voda je dvignila tudi trup jadrnice, vendar ne na boku, kjer so ga zategnjene bočne vezi skoraj nepomično priklepale ob pomol. Zato je dvignjena voda položila jadrnico bočno na pomol, kot mama položi dojenčka, da bi mu zamenjala plenice. Vsak nov val jo je potisnil še malo bolj na betonski pomol in bilo je le še vprašanje časa, kdaj se bo jambor naslonil na zid na pomolu in se v najboljšem primeru zlomil. Pritisk je grozil tudi

vpetju jambora na kobilico, in bi ob zlomu iz jadrnice napravil le še uničeno razbitino za odpad.

Marissa

Marissa je bila tretja jadrnica, ki jo je Andrej Kos kupil in ob tem računal, da bo zadnja v njegovem življenju. Prva, sedemmetrska, je bila cenovni kompromis, dvajset let stara motorna barkača z jadrom, ki je služilo bolj za videz kot za resno uporabo, in še to le v močnejšem jadranskem maestralu brez izrazitih valov. Ampak kaj več si Andrej kot študent in poletni inštruktor jadriranja na najetih jadrnicah takrat ni mogel privoščiti. V resnici barkača sploh ni bila slaba za poletne vožnje med dalmatinskimi otočki z zasebno študentsko družbo na krovu, le motor je moral biti večidel prižgan, da je zares kam pripeljala.

Drugo, desetmetrsko družinsko jadrnico je kupil kot novopečen specializant rentgenologije z načrti za poroko. Tudi ta je bila cenovno zelo ugoden kompromis v podjetju za izposojanje plovil, kjer je Andrej inštruiral jadriranje. To je pomenilo samo osnovno opremo, veliko popravljenih poškodb in zastarelo navigacijsko opremo. Ampak deset metrov po drugi strani pomeni dober nadomestek hotelske sobe ali taborjenja, z jadri pa je bilo mogoče pluti ne le od enega do drugega dalmatinskega otočka, ampak tudi prek Jadranskega morja do italijanskih in grških pristanišč. Sanja, tako je bilo jadrnici ime, je Andreju dobro služila več kot desetletje, čeprav se mu načrti z družino po nakupu niso najboljše izšli.

Potem je začel pluti na najetih jadrnicah in se mu je to precej let zdelo veliko bolj sproščujoče, saj človek

pri svoji vseeno ne more iti tako na polno in ostro, pri najeti pa česa več od zavarovalniške kavcije ni mogoče izgubiti. Poleg tega lahko človek pri najemanju starta iz kateregakoli pristanišča na svetu, če želi denimo jadrati po grških Kikladih, ni treba cijaziti svoje barke čez cel Jadran in Ionsko morje, ampak najame jadrnico kar tam in se takoj, brez obotavljanja spusti proti jugu tudi z muhastim in včasih še kako tveganim meltemijem za hrbtom; če pa si naslednjič želi jadrati po Karibih, ni nobenih težav. In ravno na počitnicah na Karibih je Andrej nekoč naletel na čisto novo, dvanajstmetrsko jadrnico, ki je imela povsem drugo raven opreme kot običajne jadrnice za najem. Takrat je občutil, kako enostavno je enemu samemu človeku kljub dobrim petdesetim letom voditi veliko in sodobno opremljeno jadrnico, ki ga je ubogala povsem drugače kot njegova trmasta in muhasta Sanja. In kako udobno je v njej živeti in tudi delati. Kot rentgenolog bi lahko z dobrim računalnikom in satelitsko povezavo večino svojega dela opravil kar z jadrnice. Vsak dan bi enako kot doma dobil dvajset ali trideset rentgenskih posnetkov, jih pregledal, napisal opis in diagnoze in potem juhuhu, skok v vodo po ribo ali hobotnico za kosilo. Danes v Izoli, čez teden dni na Hvaru, pa potem na Krfu, Kefaloniji, Karpatosu, Kikladih in spet nazaj ali po ovinku mimo Malte in Sicilije. Od zgodnje pomladi do pozne jeseni.

Tretjo jadrnico je zato začel iskati sistematično in z natančno predstavo, kaj potrebuje od nje. In cena mu prvič ni bila tako pomembna kot tisto, kar naj

jadrnica ima, da mu bo omogočila bivanje na njej, se z lahkoto premikati iz pristanišča do pristanišča in opravljati delo, kot bi bil doma. Iskal je novejšo, uživaško jadrnico, skrbno opremljeno za starejšega, udobja vajenega lastnika, iskal je jadrnico, kakršno si angleški ali nemški poslovneži kupijo za čas po upokojitvi in z namenom, da bi toplejšo polovico leta preživljali na grških otokih. Iskal je več kot eno leto in občasno hodil na ogled od Skandinavije do Združenega kraljestva, po nizozemskih, francoskih in italijanskih marinah. Ponudbe žal ni bilo na pretek, saj ljudje, ki si zares skrbno opremijo lastniško jadrnico, ne gredo v prodajo že čez leto ali dve, razen če se jim vmes zgodi kaj izjemnega.

Potem se je pojavila Marissa, lepotica iz Seville, stara komaj tri leta in opremljena za lastnika, ki je medtem umrl v prometni nesreči, kot je povedal posrednik. Andrej je ob tej novici sprva dobil slab občutek, da svojo srečo gradi na nesreči neznanca. A to je bila samo nekajsekundna slutnja, drobno vraževerje, ki ga je že naslednji trenutek odpihnilo navdušenje nad fantastično preišljenimi rešitvami izbranega plovila. Očarala ga je dvojna kobilica, grajena po vzoru severnomorskih jadrnic, zaradi katerih so tista plovila kljub divjanju Severnega in Baltskega morja praktično nepotopljiva. Po drugi strani pa je mogoče s takimi plovili zaradi nizkega ugresa zapluti tudi v pristanišče za čolne ali celo brez škode za trup nasesti na peščeni obali. Jadrnica, ki jo zavoziš v pesek, tam zravnana in brez škode občepe, da lahko med oseko mirno odideš na obalo, se posončiš, spiješ pivo, nato

pa počakaš na plimo, da te dvigne, in odpluješ nazaj na odprto morje.

Seveda je taka jadrnica zaradi dvojne kobilice nekoliko počasnejša in v primerjavi s sredozemskimi lepoticami okornejša pri naglih zavojih, ampak Andrej je bil že v letih, ko mu pri jadraniu ni šlo za hitrost in adrenalinsko polaganje zavojev med tekmovalnimi plovci. Po petdesetem začne človek ceniti ležernost in udobje, in v tem je bila Marissa vrhunska. Fantastično izbrana lesena in usnjena oprema in v notranjosti velik delovni prostor s foteljem, pisalno mizo in velikim računalniškim zaslonom. Ob tem pa je bila ta krasna pisarna povsem ločena od počitniškega in spalnega dela jadrnice. To je idealno, če imaš obiskovalce, ki lahko na taki jadrnici mirno počitnikujejo po svoje, medtem ko lastnik nemoteno dela v svoji pisarni in se pridruži počitnikarjem, kadar mu je do tega.

Marissa ni bila poceni, posrednik je zanjo hotel nekaj čez četrto milijona evrov in je Andreju jasno povedal, da bistvenega spuščanja cene ne bo. Ampak Andreju ni bilo treba veliko premišljevat, nakup si je finančno lahko privoščil, želja po Marissi pa je bila iz dneva v dan večja. Hkrati mu je na misel prišlo še, da bi bil za delno lastništvo jadrnice morda zainteresiran njegov brat Peter, ki je bil računalničar in je podobno kot Andrej lahko praktično vse svoje delo opravil kar doma ali pa kjerkoli, kjer je na voljo solidna internetna povezava. Čeprav Peter ni bil pomorec kot Andrej, pa bi se verjetno kdaj za kakšen teden z veseljem preselil na jadrnico, če bi bila zasidrana v kakšnem

zanimivem sredozemskem pristanišču. Sploh pa bi imel v primerjavi z Andrejem še manj težav s financiranjem sto tisoč evrov vrednega projekta.

Zato je Andrej po odločitvi, da kupi Marisso in jo odide prevzet v Barcelono, sklenil na pot povabiti tudi Petra. Ta je bil presenečen, ker sta z bratom, resnici na ljubo, imela zelo malo stikov. Ni šlo za kakšne zamere, ampak videla sta se kvečjemu enkrat ali dvakrat letno – za božič pri mami in očetu, nato pa mogoče še enkrat, ob naključnem skupnem obisku staršev. V preteklosti so bila tudi obdobja, ko se tri ali štiri leta skupaj sploh nista videla niti slišala po telefonu. Petra je precej iznenadilo, ko ga je Andrej poklical po telefonu, mu povedal za nakup jadrnice in ga povabil, da mu jo pomaga prepeljati iz Barcelone v Pulo, kjer bo imela stalen privez. Ampak ob Andrejevem povabilu Peter pravzaprav ni imel razloga, da bi odklonil, nič posebnega ni imel v načrtih, potovanje se mu je zdelo v redu, zato se je še v istem telefonskem pogovoru strinjal, da se bratu pridruži na poti po Marisso.

Tretji potnik

Tretji mornar na Marissi je bil Egon Kiš. Egona in Andreja je družil poklic – Egon je bil epidemiolog za prehladne viruse, Andrej pa se je ukvarjal s slikovno diagnostiko pljuč. Zato sta se občasno znašla na istih konferencah ali kongresih o pljučnih boleznih, čeprav dolgo nista zares imela stikov. Že vsaj desetletje pred začetkom njunega pristnejšega znanstva je Andrej sicer občasno opazil Egona kot poročevalca na kongresih in konferencah, vendar se mu ni zdel dovolj zanimiv, da bi si ga posebej zapomnil. Podobno, kot si ne zapomnimo človeka, ki ga večkrat srečamo v lokalni trgovini. Samo v trenutku, ko ga za nekaj sekund vzremo pri stojnici za sadje, se zavemo, da smo ga tam že videli, potem pa podoba takoj izgine. In podobno je Andrej v tistih nekaj sekundah, ki jih je nato takoj pozabil, ponavadi najbolj opazil Egonovo značilno žalost, ko je ta govoril o svojem epidemiološkem delu. Egon v svojih dolgovernih poročilih ni mogel skriti kronično grenkega občutka, da njegovih epidemioloških števil nihče nikoli zares ne prebere in še manj upošteva njegovo delo. Ki ga je bilo v resnici veliko, saj je moral sproti zbirati epidemiološka poročila iz laboratorijev in bolnišnic ter iz njih sestavljati dolge mesečne in letne državne statistike okužb v posameznem letu in za vsako leto posebej.

Resnici na ljubo je ta grenki občutek pogosta težava epidemiologov in v tem oziru Egon Kiš ni bil kakšna posebna izjema. Poročila o letni obolevnosti za

virusnimi prehladi niso bila tema, ki bi Andreju kardarkoli vzbujala zanimanje. Tudi tisto popoldne, ko je na kongresu za pljučne bolezni v Barceloni prvič bolje spoznal Egona, je Andrejeva noga zavila skozi vrata majhnega kongresnega seminarja samo zaradi posebnega glasu in videza poročevalca na monitorju pred seminarskim občinstvom – šlo je za drobnega, črnolasega in črnookega človečka, nekakšnega postaranega dvanajstletnega fantka z gibi Ostržka, ki mu lutkar preohlapno popušča nitke za premikanje telesa. In tudi njegovo epidemiološko poročilo je bilo povedano z žalostnim, grlenim glasom, polnim zagrenjenosti in nemoči.

Takrat je Andrej vstopil v zatemnjen prostor, kjer se je odvijal seminar, in šele čez nekaj časa se mu je začelo dozdevati, da od nekod pozna epidemiološkega Ostržka, ki je maloštevilnemu poslušalstvu med svojim težko razumljivim govorom prehitro projiciral dolge kolone slabo razumljivih števil v pomankljivo označenih tabelah. *Zares slabo*, je pomislil. Potem je opazil, da so bili podatki iz Slovenije in je bil potemtakem Egon Kiš njegov sodržavljan, čeprav je po imenu in priimku najprej pomislil na Srbijo ali Hrvaško. A ko je bolje pogledal, se je zavedel, da ga je že poslušal na domačih konferencah, le njegovega imena in priimka si ni nikoli zapomnil. Ob tem spoznanju mu je postalo tudi malo nerodno zaradi Egonovega neokretnega zapletanja s tabelami in podatki. Lahko bi se malo bolj potrudil, kako predstavlja svojo domovino. Sčasoma pa mu je začelo postajati še bolj nelagodno, saj je Egon Kiš čedalje manj govoril o številkah na

platnu, ker ga je pri vsaki epidemiološki tabeli odneslo v tožbe o nerazumevanju države in cele Evrope za virusne prehlade.

Pa se začni ukvarjati s čim drugim, je Andrej šepetal sam pri sebi in postal prav jezen, ker je človeček, ki je bil iz njegove lastne države, šel v svojih lamentacijah prek vsake mere. Pri virusnih prehladih težko pričakuješ tiskovne konference in spektakle. So pač precej dolgočasni, sezonski in nenevarni virusi, ki pridejo vsako zimo in izginejo s pomladjo; tu niti Tarantino ne bi našel krvi in drame!

In res, tudi pri epidemiološkem poslu se ve, kaj je objektivno pomembno, zato je med epidemiologi vsem jasno, da se sezonski prehlad v javnosti ne prebije dlje kot do vitaminskih nasvetov v ženskih časopisih. Prave epidemiološke zvezde so se v tistih časih ukvarjale vsaj z gripo. Tudi virusni hepatitis so bili takrat zlata jama, farmacija je lansirala nova zdravila in epidemiologi, ki so prikazovali pomembnost teh bolezni, so bili več kot zaželeni plenarni govorniki na največjih kongresih. Ali pa bi se Egon Kiš lotil virusnih povzročiteljev materničnega raka – novo cepivo, ki so ga izdelali, je bilo morje priložnosti za epidemiologe, ki so na lepih slikah prikazovali, kako odločilno lahko cepivo zmanjša pojavnost tega raka.

Na kongresni večerji je Andrej prinesel svoj krožnik k eni od miz, ki so bile razmeščene v veliki dvorani, in preden se je lotil jedi, je zaslišal, da ga nekdo v slovenskem jeziku prosi za vodo. Uslužno je s pogledom poiskal vodo in nato začuden opazil, da ga je zanjo prosil Egon Kiš, ki je imel vrč za vodo skoraj pred

nosom, medtem ko se je moral on krepko iztegniti, da ga je dosegel. A vendar je iz vljudnosti, ker ga je zaprosil kolega, vseeno vstal, mu kot izurjen natak narapolnil kozarec in nato slišal nosljajoč »hvala«.

»Ni za kaj,« je Andrej vljudno odgovoril v slovenskem jeziku.

»Hvala, vrč je napolnjen čisto do roba in pretežak za moje roke,« je rekel Egon. »Več kot dveh litrov moje roke ne zmorejo brez tresenja in polivanja.«

»Z veseljem,« je bil kratek Andrej, ki si ni mogel predstavljati, da bi dvolitrski vrč komu povzročal težave. Sam bi brez težav dvignil deset litrov in s povsem mirno roko natočil kozarec. Kot nekdanjemu rokometašu na položaju centra mu je v glavi za vse življenje ostal občutek hrusta, ki se ne ustraši napora, čeprav so, resnici na ljubo, njegova široka ramena vsebovala več maščobnih oblog in bistveno manj mišic kot v rokometaških časih. Ampak še vedno je mislil, da se mu roka pri desetih litrih ne bi zatresla.

Andrej je takrat prvič opazil, da Egon ni bil samo videti kot droben, postaran osnovnošolec, pač pa njegove mišice v resnici niso zmogle premakniti česa več od njegove lastne teže, in še to s težavo! To je bilo še bolj izrazito, ko je Egon vstajal s stola. Pri tem se je moral opreti z obema rokama in pomagati nogam in trupu, da so s skupnimi napori dvignili drobno telo, kot bi šlo za devetdesetletnega starčka, ne pa petdesetletnega moškega. Pa tudi ko je naposled vstal, je Egon stopicljajal z drobnimi, drsajočimi koraki, in če je predolgo obremenjeval eno samo nogo, je bilo na črnih, prevelikih hlačnicah opaziti tresenje, kot bi

nekdo hotel na silo premakniti zataknjeno gledališko zaveso.

Kljub Egonovi počasnosti ga je Andrej tisti večer večkrat vljudno spremljal do ruskega bifeja, mu pomagal pri nalaganju hrane na krožnik in nalivanju pijače v kozarec. Ob vsej počasnosti, s katero sta nabirala hrano, pa mu je ostalo veliko časa, da si je sestavil seznam najverjetnejših živčno-mišičnih bolezni, ki bi lahko mučile njegovega konferenčnega sosedu. A naslednji dan, ko ga je Egon iz hvaležnosti za ponujeno pomoč povabil na kosilo, je v pogovoru z njim kmalu spoznal, da so bile vse njegove hipoteze o nevroloških boleznih napačne.

Egon ni bil invalid, z njegovimi mišicami objektivno ni bilo nič narobe, prenos živčnega signala do mišičnih vlaken je bil normalen, struktura mišičnih celic prav tako, bil je samo šibek, ker je že pri najmanjši obremenitvi mišic začutil krče in bolečino in zato mišic pač ni obremenjeval. Zaradi bojazni pred bolečino, ki bi mu jo izzval vsak močnejši gib, je ostal tako zelo šibek, da mu je težavo povzročal vsak dodaten kilogram.

Sicer pa Egon v otroštvu sploh ni bil šibek deček, ravno nasprotno, bil je izredno močan, ker ga je njegov oče, nekoč član državne B-reprezentance v gimnastiki, od drugega leta intenzivno treniral, da bi razvil spretnost, vzdržljivost in moč. Zato je postal petletnik pravi mali gimnastični čudež. A oče je vedel, da bodo trenutni dosežki petletnika samo otroški spomin, če jih ne bo vsak dan sistematično nadgrajeval v nekaj zares velikega, zato si je za ma-

lega Egona izmišljal nove in nove načine, da bi bil še spretnejši, močnejši in vzdržljivejši.

Po koncu večurnih treningov je malega Egona rad obesil še na bradljo na višini dveh metrov, ta pa je v strahu pred padcem skušal na njej viseti čim dlje. Drugi način treninga, ki si ga je izmislil oče, takrat spoštovan vojaški poveljnik, je bilo zapiranje v ozek hodnik s težko gimnastično mizo, ki jo je moral Egon, če se je hotel osvoboditi, pririniti dva metra po parketu, da je nastala luknja za izhod. To za fantiča ni bilo enostavno in včasih se je moral zaletavati tudi uro ali dve, da se je miza dovolj premaknila.

Tik pred Egonovim vstopom v šolo pa se je zgodilo, da je izjemno krepak deček nenadoma ošibel. Bilo je po tistem, ko je oče v besu, ker je deček pobegnul od doma, petletnika obesil na bradljo in pod njo privezal njegovega mačjega mladiča z grožnjo, da bo ob padcu zmečkal živalico in bo kriv njene smrti. Egon je visel, da so mu okamnele mišice, in ko ga je oče snel z bradlje, svojih udov sploh ni mogel več premakniti, kot bi bil čez noč v zamrzovalni skrinji. Potem so ga odpeljali v bolnišnico, dobil je vročino, nekaj dni se mu je bledlo, bil je na meji med sanjami in resničnostjo, med življenjem in smrtjo, zdravniki, ki so ga pregledovali, pa so le nejeverno zmigovali z glavami. A na koncu je ozdravel in po tistem ga je oče prenehal siliti s treningi, mali Egon pa je postal ob vstopu v šolo že tako šibak in brez mišic, da so mu morali sošolci nositi torbo, saj sam ni zmogel več kot dvigniti zvezek ali svinčnik.

Zaradi šibkosti in mišičnih krčev, ki jih zdravniki niso znali pojasniti, je bil v šoli oproščen pouka telesne vzgoje, sicer pa se je izkazal kot zelo bister učenec, ki je tudi zaradi svoje gibalne oviranosti večino časa preždel med knjigami. Zato je zlahka opravil osnovno šolo in gimnazijo, ob vpisu na fakulteto pa je izbral medicino. Čeprav je bil na medicinsko fakulteto sprejet brez težav in je tudi izpite prvega letnika izvrstno opravil, pa se je po koncu prvega letnika odločil, da opusti študij. Glavni povod za odločitev je bil izpit iz oživljanja in prve pomoči, ki sicer ni bil pogoj za dokončanje prvega letnika, vendar ga je Egon sklenil opraviti predčasno, še pred poletnimi počitnicami, kot češnje na torti svojega uspešnega začetka študija medicine.

A na izpitu se je močno zataknilo – pravzaprav je iz Egonove izpitne prigode nastala prava legenda, ki so jo takrat prisotni študentje razširili po fakulteti, nato pa je v številnih predelavah vznemirjala naslednje generacije študentov še dolgo po tem, ko je ime Egona Kiša že povsem izginilo iz pripovedi. Učitelj, ki pravzaprav ni bil profesor, ampak praktik urgentne medicine, ki je honorarno izvajal tečaje reanimacije za študente, namreč ni vedel za njegove fizične težave. Ob začetku izpita ga je po svoji običajni navadi dramatično uvedel v situacijo, ki bi jo študent na izpitu moral rešiti. Z razburjenim glasom je začel vpiti proti Egonu, da se je v prometni nesreči prevrnil avto in je iz njega padel človek, ki ima razbit obraz ter se duši, pri tem pa je kazal na lutko, ki je ležala na tleh pred njegovimi nogami. A to ni bilo vse, v naslednjem tre-

nutku je učitelj pokazal drugo lutko, na kateri je bila z robom čez levo nogo položena velika miza. Za to lutko mu je učitelj še bolj razburjeno zakričal, da gre za voznika avtomobila, ki ga je prevrnjeni avto ukleščil in je izgubil zavest. A tudi to še ni bilo vse – v avtomobilu oziroma pod mizo je bila še otroška lutka, ki je bila pri zavesti in privezana na avtomobilskem otroškem sedežu.

Egon Kiš je obstal kot okamnel, niti v sanjah ni bil pripravljen na nenadno kričanje in paniko, po eni strani zato, ker se je zelo malo družil z drugimi študenti in je bil slabo seznanjen z njihovimi izpitnimi namigi, po drugi strani pa je bil na izpitu precej predčasno, zato njegovi sošolci o tej tematiki niti še niso veliko govorili.

»Hitro, ljudje bodo umrli! Hitro, za božjo voljo!«

Egon je še vsaj pol minute stal kot vkopan, kar je njegovega izpraševalca izjemno razbesnelo, potem pa se je počasi, z značilnim drsajočim korakom pomaknil do ukleščenega voznika.

»Na nogi je miza,« je pokazal.

»Naredite kaj!« je zarjul učitelj, »dve minuti sta mimo in niste mignili s prstom, zbudite se, za božjo voljo!«

»Ne morem ...« je odkimal Egon.

»Ne morete?« Učitelj ni mogel verjeti svojim ušesom. »Prišli ste na izpit, ljudje potrebujejo vašo pomoč, za sekunde gre, vi pa zdaj ne morete? Ljudje bodo umrli, ker vi ne morete! In vi hočete biti zdravnik?«

»Ne, to je pomota,« je odkimal Egon.

»Vi ste pomota,« je tokrat povsem nezaigrano zakričal učitelj. »Pozabite na izpit!«

»To je pomota,« je jecljal Egon in proseče gledal starejše kolege študente, ki so na lutkah urgentne vaje vadili posege za svoje prihodnje izpite.

Nihče se ni odzval na njegove obupane poglede, bodisi zato, ker ga kot prvošolca niso poznali, ali pa preprosto niso želeli prekinjati zabavne predstave.

»Pozabite na izpit! Pozabite!!«

Po tistem je Egon prekinil študij medicine, vpisal študij molekularne biologije in ga končal rekordno hitro in z najboljšimi ocenami v letniku.

Šibkost in sila

Od tistega kosila, ko je Egon Andreju izpovedal zgodbo o svoji mišični šibkosti, se je med njima vzpostavila naklonjenost, ki je ne eden ne drugi nista več zanemarila. Skupaj sta na primer napisala nekaj člankov o kroničnih posledicah virusnih prehladov, pri čemer je Andrej iz bolnišničnega arhiva zbiral rentgenske posnetke zanimivih bolnikov z napredujočimi pljučnimi obolenji, Egon pa je iz te dokumentacije skušal ugotoviti, s katerimi virusi so bili okuženi in kako so preživljali okužbe.

Po nekaj objavljenih člankih je njuna vnema nekoliko popustila. Virusni prehladi v majhni državi niso bili tema, ki bi recenzentom in urednikom znanstvenih revij vzbujala veliko zanimanja. Pravzaprav je še do tistih nekaj prvih objav prišlo predvsem zaradi velike vztrajnosti Egona, ki je vsak zavržen članek vestno popravil v skladu s kritikami recenzentov, nato pa ga poslal v uredništvo druge, nekoliko nižje rangirane revije. Andrej bi ob zavrnitvah namreč že zdavnaj obupal in ne bi porabljal ur in dnevvov za preureditev članka in ponovno pošiljanje v drugo uredništvo. Tudi zato, ker so ure dela pri Andreju imele točno določeno in zelo solidno ceno. Kot rentgenolog je lahko kadarkoli, ko je imel čas, na računalniku pregledoval in komentiral rentgenske slike prsnega koša, vsako opravljeno delo pa mu je prineslo določeno plačilo. V nasprotju z Egom, ki je imel svojo fiksno epidemiološko državno plačo, je Andrej tako

neprestano živel z mislijo, da ne sme zapravljati časa tjavendan. Zato je večere raje preživel za rentgenskimi slikami, kot da bi izgubljal čas v lokalih in na družabnih omrežjih, saj se je vsaka ura dela poznala na njegovem bančnem računu. Celó na avionih, ko je letel na kongres ali počitnice, se mu je namesto ogledovanja filmov splačalo rešiti pet ali deset diagnostičnih primerov in si je kar med poletom povrnil lep del cene avionske karte. Zato je tudi razumljivo, da je bil Egon tisti, ki je imel ob fiksni državni plači več volje, da je ure in ure popravljaval zavrnjene znanstvene članke o prehladnih virusih. Kaj pa naj bi sicer ob večerih počel drugega? Andrej pa bi ob tem imel občutek, da zapravlja čas in si dela izgubo na svojem bančnem računu. Tako je imel Egon glavno zaslugo za nekaj začetnih skupnih znanstvenih objav.

Ker je kasneje tempo njenega objavljanja upadel, tudi razloga za medsebojne stike ni bilo več. Dokler ni nekega dne Andrej poklical Egona, ali bi se mu pridružil pri prevozu njegove jadrnice iz Španije do pristanišča v Puli na Hrvaškem.

»Pozimi, februarja?« se je začudil Egon.

»Poletje je za babe!«

»Nisem neki mornar.«

»Ni to, vabim te za družbo, lep moški izlet, jadrnica je top, gretje, hlajenje, avtomatika, lahko sediš v kabini in obračaš jadra z računalniško miško. Še radar ima in vozi praktično sama. Na zaslonu ji narišeš pot in pelje, se izogiba čerem in drugim plovilom, vse sama.«

»Kdo pa še gre?

»Moj brat, samo trije bomo, vsak bo imel svojo sobo z delovno mizo, internet bo satelitski, kot v hotelu, samo da bo morski izlet.«

Egona je vabilo presenetilo, a misel na dopust in izlet mu je bila všeč. Zadnje leto ni bil na dopustu, ker se je razšel z Mariem, partnerjem, s katerim je navadno hodil na potovanja. Po razhodu ni zbral volje, da bi sam odšel v Južno Ameriko, na Tajsko ali vsaj na Karibe, kamor sta prej vsako leto hodila skupaj. Mnogokrat tudi večkrat letno. Kot epidemiolog je imel na epidemiološkem inštitutu skoraj dva meseca letnega dopusta, ob tem pa je imel tudi veliko možnosti skočiti na kakšen epidemiološki kongres v tropih in ga nato podaljšati v dopust. Na ta način se je njegovo bivanje v tropskih krajih lahko podaljšalo na več kot dva meseca letno. To je bilo zlasti vabljivo, kadar je našel partnerja, s katerim se je ujel in je imel prav tako kot on možnost potovati. S takimi partnerji je Egon potem z veseljem potoval in dopustoval, se pustil razvajati v dobrih hotelih in hodil po zanimivih restavracijah. V obdobjih, ko ni imel sreče s partnerji, pa pravega veselja do potovanj ni bilo, pravzaprav z leti vedno manj, ker ni imel veselja navezovati novih stikov in iskati partnerjev na dopustu.

»Glej, če bo tako, kot praviš, se sliši vabljivo.«

»Načrt je izdelan. Odplujemo iz Barcelone čez Port Vendres v Marsejski zaliv in od tam mimo Marseilla na odprto morje mimo Korzike in Sardinije do Ostie v Rimu. Potem pa skok na Capri in naprej na Crotono, Gallipoli, Brindisi in Bari. Od tam pa prek Jadrana na Vis, Iž in do Pule.«

Egon je dobil vtis, da je Andrej naredil zelo zanesljiv načrt in zna biti ponudba za dopust čisto dobra.

»Prav,« je potrdil, »jaz sem pripravljen.«

»Čudovito bo,« je radostno vzkliknil Andrej, »tritedenska uživancija treh morskih volkov!«

Virus z ribjega trga

Januarja 2020 je po svetu zaokrožila vest, da se je decembra 2019 na ribji tržnici v kitajskem mestu Wuhan pojavila nova virusna bolezen covid-19. Povzročitelj je bil čisto nov virus, vendar zelo soroden sarsu, ki se je pojavil novembra 2002 v kitajskem mestu Foshan in takrat izzval pozornost vsega sveta. Sars je bil namreč zmožen v nekaj dneh vdreti v pljuča in tam povzročiti tako težko vnetje, da bolniki z oteklimi pljuči enostavno niso mogli več dihati in so umrli. Četrtnina okuženih je umrla! Tudi številni izmed tistih, ki so jih takoj namestili na intenzivni oddelek, so umrli ne glede na prizadevanja, da bi jim z umetnim predihavanjem pomagali preživeti.

Razumljivo je, da je pojav sarsa v letu 2002 povzročil veliko zaskrbljenost med strokovnjaki in je tudi javnost zajela panika svetovnih dimenzij. Res grozljivo je bilo samo pomisliti, da se je pojavil virus, ki se širi po zraku kot prehlad, a lahko hkrati pri vsakem četrtem okuženem v nekaj dneh povzroči pljučnico in smrt. In kar je najhuje – proti tako smrtonosnemu virusu ni bilo zdravil niti cepiv. Zato so na Kitajskem in v sosednjih državah, kjer se je virus pojavil, epidemijo vzeli zelo resno, v karanteno so zaprli vsa območja, kjer se je pojavil virus, ulice so zasedli vojaki v maskah, potem pa je cel svet z grozo pričakoval, kaj se bo zgodilo z ljudmi na zaprtih območjih. A na srečo se je v nekaj mesecih pokazalo, da sars ni bil tako nalezljiv kot prehlad. Čeprav se je

širil po zraku, je postal bolnik za druge ljudi kužen šele tedaj, ko je bil že tako resno bolan, da se je znašel v bolnišnici. Ker tako močno prizadeti bolniki niso mogli hoditi med drugimi ljudmi, ampak so ležali v posteljah, niso mogli na široko širiti okužbe – razen na negovalno osebje v bolnišnicah. Ko so se torej na bolnišničnih oddelkih za sars opremili z zaščitnimi respiratorji in skafandri, ki so preprečevali okužbo osebja z virusom, je epidemija začela hitro ugašati.

Ob novici, da epidemija sarsa popušča, si je epidemiološki svet globoko oddahnil. Virus, ki je imel potencial, da postane neobvladljiva svetovna katastrofa, ki bi povzročila milijone ali desetine milijonov žrtev, je imel na srečo šibko točko – bil je preveč agresiven in je okuženega bolnika onesposobil, še preden bi ta lahko širil okužbo med drugimi ljudmi.

Januarja 2020 je svet preplavila novica o pojavu novega virusa iz družine koronavirusov, ki je bil podoben sarsu. Vendar zaradi spomina na izbruh sarsa leta 2002 izbruh epidemije na Kitajskem še cel januar 2020 ni vzbujal kaj dosti več od zanimanja strokovnjakov. Na Kitajskem vsakih nekaj let izbruhnejo nove vrste gripe ali virusi, ki se kasneje praviloma izkažejo za manj nevarne, kot sprva razglašajo mediji. Pravzaprav so januarja 2020 svetovno javnost še najbolj presenetile slike izjemno agresivne karantene, v katero so Kitajske oblasti nepredušno zaprle ne le milijonsko mesto Wuhan, ampak celo osemdesetmilijonsko provinco Hubej. Spet so se na ulicah pojavili vojaki v maskah, ki so zaprli in zastražili vsak stanovanjski blok ali stolpnico, kjer se je pojavila okuž-

ba. Ljudje, ki so se znašli v tako okuženem bloku ali stolpnici, niso več mogli ven ne glede na razlog in ne glede na to, ali so bili tam doma ali na obisku. Edino komunikacijo s svetom sta predstavljala dostava hrane in odvoz težje obolelih v ogromne bolnišnice, ki jih je vojska postavila za zdravljenje bolnikov z novo boleznijo covid-19.

Širšo pozornost javnosti je bolezen doživela šele v začetku februarja, ko je svet obkročila vest, da je nova bolezen okužila potnike na ladji za križarjenje Diamond Princess, japonske oblasti pa so za ladjo uvedle karanteno. Ravno zaradi te nesrečne ladje je prišlo Egonu zelo prav, da je trojica mornarjev zlezla v najet kombi, napolnjen s potovalno opremo, in se odpravila proti Barceloni. V resnici ni Egon še nikoli tako željno kot zadnje tri, štiri dni pred potovanjem čakal počitnic. Novinarji, ki so ga klicarili zaradi ladje Diamond Princess, so mu zrasli čez glavo. Čeprav je prve dni, ko se je razširila novica o okuženi ladji, prav rad odgovoril na kakšno vprašanje o novem virusu, ki je prišlo v njegov elektronski predal s časopisov in spletnih medijev. Vesel je bil, da so se spomnili tudi nanj, epidemiologa za prehlade. Seveda je razumel, da so bili pred njim prve dni v televizijskih novicah predvsem infektologi, ki so razlagali, kakšna bolezen je koronavirusna pljučnica. Ko gre za bolezen, ljudi pač najbolj zanima drama z bolniki v bolnišnicah, kaj se zgodi z njimi, ko zbolijo, in kako se zdravijo, ko pridejo tja. Potem so novinarji spraševali virologe o tem, kakšen je novi virus in kakšne nevarnosti lahko od njega pričakujemo. Virologi so

govorili o epidemiji virusa sars leta 2002 in o tem, da je novi virus nekaj podobnega. Po nekaj dneh pa so se novinarji spomnili tudi nanj. Sicer ga niso povabili na osrednje televizijske novice, ampak so želeli le pisne komentarje za časopisne in spletne članke. To je Egonu pravzaprav še najbolj ustrezalo. Za časopis je lahko dobro preštudiral literaturo in razmislil o odgovoru. In hkrati je za objavo lahko poslal najboljšo fotografijo, kar jih je premogel.

Zapletlo pa se je, ko so po nekaj objavljenih citatih v časopisih novinarji hoteli Egona podrobneje izprašati v časopisnih intervjujih. To je bil že prestop črte, ki ga je navdal z neznano tesnobo. Ni se imel za lepega človeka, tudi njegova najboljša fotografija v resnici ni kazala podobe privlačnega moškega. Že od štiridesetega leta naprej je imel zelo razredčene, ščetinaste lase, vodeno sive oči in skrivenčen, kljunast nos, ki se je skoraj dotikal ozkih in razpokanih ustnic. Skoraj na vsaki fotografiji je bil videti kot postaran, osivel ptič, ki se je pravkar izvlekel iz mačjih krempljev in zadihan počiva na drevesni veji. Zato so bila povabila na intervjuje za Egona mučna preizkušnja. Po eni strani se je uresničevalo tisto, po čemer je hrepenel vse življenje – da bi ljudje opazili in prepoznali, kaj dela in kako dober in prizadeven je kot epidemiolog za prehladne viruse. A zdaj, ko bi lahko prišel na svoj račun, je začutil zadržke pred fotografiji, ki jih novinarji pripeljejo s seboj in med intervjujem fotografirajo, kakor se jim zljubi. Njega, ki je med stotinami pri fotografu naročenih fotografij mukoma našel eno ali dve, ki ju je upal dati v javno uporabo.

Zdaj pa naj bi ga kar po svoji presoji fotografiral neznan fotoreporter in v časopisu objavil njegov obraz čez pol strani ali celo za naslovnico.

In zares je bil šok, ko se je zgodilo! Sicer ni bila naslovnica niti fotografija čez pol strani, ampak vseeno je Egon povsem prestrelilo, ko je v časopisu zagledal svoj portret. Imel je nakremžen obraz in odprta usta, v katerih se je videl malinasto rdeč jezik. Popolnoma neprimerna podoba je Egon tako šokirala, da intervjuja sploh ni zmogel prebrati. Debelo uro je strmel v časopisno sliko, na kateri je bil videti kot ščetinast hobit, in se je ob tem počutil, kot da leži povožen na cesti in brez moči čaka, da bo z vso hitrostjo pripeljal avtomobil in ga do konca pokončal.

Ko se je od šoka spet zmogel premikati, se je po elektronski pošti opravičil za naslednji intervju, v katerega je že privolil. Sporočil je, da je zbolel in da lahko odgovori samo na daljavo iz svoje postelje. Novinar je bil zadovoljen in mu je poslal vprašanja, Egon pa je nanje pisno odgovoril. Kasneje je spoznal, da imajo novinarji tak način še rajši, saj je tako zanje opravil vse delo, oni pa so na lahek način prišli do plačila za intervju. A potem je sledil nov šok – intervju je bil objavljen s še manj primernimi slikami fotografa, ki ga je fotografiral že za prejšnji intervju. Očitno je fotograf ponudil slike fotografski agenciji, od katere jih je lahko kupil katerikoli medij, ki so mu Egonove fotografije prišle prav.

Egon, ki je bil dotlej vse življenje prepričan, da se mu godi krivica, ker strokovni kolegi in javnost ne upoštevajo njegovega epidemiološkega znanja, je

nenadoma spoznal, da mu je javna pozornost neznosna. Neznosna zaradi fotografij, na katerih ni maral svoje podobe. Otrdel je in začelo ga je tiščati v prsih, kadar je v časopisu zagledal svojo ptičjo glavo, ki jo je dodatno izmaličilo poudarjeno krčenje ustnic, iztegovanje jezika ali čudne grimase na obrazu. Fotografiji so prav iskali posnetke, na katerih je bil čim bolj nenaravno spačen. Postalo mu je skrajno neprijetno odgovarjati na prošnje novinarjev, naj jim pove kaj o epidemioloških razmerah na okuženi ladji, zasidrani pred japonsko obalo.

Seveda bi zlahka povedal, kar je kot epidemiolog vedel o širjenju koronavirusne bolezni med potniki nesrečne ladje, ampak že od prve sekunde pogovora bi se ukvarjal z neznosno mislijo na svojo spačeno ptičjo podobo, ki se bo pojavila poleg njegovih odgovorov. In res je šlo samo za neznoten občutek ob pogledu na fotografije, ker sicer v osebnih stikih ni imel kompleksa, da je kaj posebej neprivačen. Sicer se ni imel za lepotca, ampak v stikih z drugimi ljudmi ni razmišljal o svoji podobi. Celo takrat, kadar je želel navezati stik s fantom, ki mu je bil všeč, ni imel manjvrednostnih občutkov zaradi svojega videza. Sicer je vedel, da ni takšne vrste tip, ki bi s postavo in božanskim obrazom vlekel nase poglede potencialnih prijateljev, ampak to ga ni motilo. Vedel je, da je bister, urejen moški, ki zna v pogovoru vzpostaviti dober odnos s podobno razumnim in urejenim fantom, in to mu je povsem zadoščalo. Imel je svoje delo, v katero je lahko vlagal viške energije, zato tudi ni imel potrebe po divjih gejevskih zabavah. Še manj

ga je privlačilo vsakonočno menjavanje fantov, ki bi jih videl prvič in zadnjič v življenju. Ne le zato, ker je bil epidemiolog, ampak še bolj zato, ker mu je bilo pomembno imeti fanta, ki bi bil tudi resničen prijatelj, to pa se pri njem ni moglo zgoditi v eni noči, niti v enem dnevu in celo ne v enem tednu.

Zaradi fotografij v časopisih se je torej začel vedno bolj izmikati novinarjem, da ne more dajati intervjujev. Nekaj časa se je izgovarjal na svoje službene sestanke in poti, potem se je začel izgovarjati na potrebo po negi svoje obolele mame, občasno pa si je namislil tudi kakšno lastno bolezen. Sistematični izgovori so pomagali, da se je število novinarskih prošenj sčasoma zmanjšalo, a še vedno je imel vsak dan nekaj telefonskih klicev, ob katerih je moral iskati za lase privlečena opravičila. Ravno zato je komaj čakal, da nastopi dopust in se z jadrnico odpravi na potovanje, dokler novinarska obsedenost z okuženo ladjo pred japonsko obalo ne bo minila.